

Mediācijas jomas speciālistu kvalifikācijas regulējuma problēmas un iespējamie risinājumi

Ligita Landzmane

Konfliktoloģijas institūts, Latvija

Ievads. Satversmes 91. pants nosaka, ka Latvijā cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Savukārt Satversmes 106. pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Arī Darba likumā ietvertais vienlīdzīgu tiesību princips nosaka, ka ikvienam ir vienlīdzīgas tiesības uz taisnīgiem darba apstākļiem un šīs tiesības ir nodrošināmas bez jebkādas tiešas vai netiešas diskriminācijas. Latvijas likumdošanā, nosakot ar kvalifikāciju saistītas tiesības un pienākumus, ne vienmēr tiek ievēroti vispārējie tiesību principi.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma vispārējais mērķis ir atklāt un interpretēt speciālistu kvalifikācijas regulējuma problemātiku Latvijas likumos un ar tiem saistītos normatīvos aktos. Šajā konkrētajā darbā analizēta ar vienlīdzības principa ievērošanu saistīta mediācijas jomas speciālistu darbības tiesiskā regulējuma problemātika. Datu ieguvei izmantota juridisko aktu satura analīze. Problēmu identificēšanai lietota normatīvā satura vertikālo un horizontālo attiecību salīdzinošā analīze. Secinājumu un priekšlikumu noformēšanai izmantota juridiskā un juridiski konfliktoloģiskā metodoloģija.

Rezultāti. EPP Ieteikumā 2008/c 111/01/EK jēdziens “kvalifikācija” definēts kā oficiāls vērtēšanas un atzīšanas procesa rezultāts, ko iegūst, kad kompetenta struktūra konstatē, ka indivīds ir sasniedzis mācīšanās rezultātus atbilstīgi konkrētiem standartiem. Mediācijas likumā noteiktas sertificētu mediatoru darbībai nepieciešamās kvalifikācijas prasības. Tradicionālo izglītības nozaru sniegtas zināšanas nav noteiktas par objektīvu mediatora kvalifikācijas pamatu. Ar likumu saistītie MK noteikumi nosaka, ka sertificēta mediatora kandidāta zināšanas un prasmes ir apgūstamas un pārbaudāmas šauri specifiskās jomās: mediācijas teorētiskie pamati un tiesiskais regulējums; konflikta analīzes un apstrādes veidi; metodes un paņēmieni mediācijā; mediatora ētika un mediācijas procesa principi; bērnu tiesību aizsardzība mediācijā.

Likumdošanā ir noteikts kandidāta pienākums iesniegt apliecinājumu par mediatora zināšanu apguvi paredzēta kursa apmeklējumu. Likums un ar to saistītie noteikumi nosaka personu loku, kas eksāmena laikā piedalās mediatora iegūto zināšanu un prasmju pārbaudē. Lai gan likumdevējs ir regulējis leģitīmu, ierobežotu profesionālās darbības tiesību piešķiršanu, tas nav paredzējis, ka topošajam mediatoram zināšanas jāiegūst, apmeklējot leģitīmus kursus. Likumdevējs arī nenosaka, ka personas, kas veic mediatoru apmācību vai kompetenču pārbaudi, būtu izraugāmas no tādu personu vidus, kas ieguvušas: 1) par izglītojamajiem un pārbaudāmajiem salīdzinoši augstāka līmeņa kompetences mediācijas jomā; 2) vismaz pamata zināšanas pieaugušo kursu vadības un kompetenču vērtēšanas metožu lietošanā.

Secinājumi. Likumdevēja realizēta kvalifikācijas prasību noteikšana vienai nozares speciālistu grupai un nenoteikšana citai rada nesamērīgu un nevienlīdzīgu attieksmi. Latvijas likumdošanā būtu sistēmiski jāintegrē šādi ar kvalifikācijas jautājumiem saistīti, faktiski un juridiski loģiski principi: 1) leģitīmi nozarē augstākā līmenī grādu ieguvusi, turklāt izglītības metodes vismaz pamatlīmenī apguvusi persona māca zemākā līmenī izglītotas personas; 2) nozarē augstākā līmenī kompetenta (zinošāka, prasmīgāka un atzītāka) persona pārbauda zemākā līmenī kompetentas personas zināšanas, prasmes un attieksmes (kompetences); 3) jauni speciālisti kompetences iegūst izglītībasursos un / vai programmās un kompetences apliecina pārbaudījumu (eksāmenu) laikā; 4) praktizējoši speciālisti kompetences apliecina, iesniedzot jebkādu vērtēt iespējamus pierādījumus par kvalifikācijas prasībām atbilstošām leģitīmi iegūtām un darbībā nostiprinātām kompetencēm.